Tečaj XIX.

NOVICE

List 20.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 15. maja 1861.

Realna šola in nje pomen zlasti za krajnsko deželo.

(Konec).

Prav bi bilo — govorí gosp. pisatelj dalje — ako bi Teržeč in Idrija si napravila realne šoli saj z 2 razredoma in sicer iz lastnih pripomočkov, Ljubljana pa potrebuje šolo s 6 razredi, to je, višjo realko. Stroški za to višjo šolo, ktera bi bila celi deželi v prid in mladenčem cele dežele odperta ne le samo ljubljanskim, naj bi pa zadeli za tega voljo celo deželo. Šola ta naj bi bila deželna šola.

Res je, da največ dobička bi doletélo ljubljansko mesto, zakaj, če tudi bi te šole ne bile ravno prepolne, se vendar sme reči, da po tem, kar učniki in učenci bi povžili v Ljubljani leto in dan, bi kakih 70.000 gold. prišlo med ljudí za živež, stanovanje, obleko itd. Ljubljana bi tedaj gotovo imela največ darovati za napravo te šole, vsa druga dežela pa bi ji mógla tudi na pomoč biti zavolj vesvoljnega prida. Najbolj bi se pa za to napravo mogli potegniti omikani in zatega voljo bolj previdni ljudje krajnske dežele, pred vsem pa ljubljanskega mesta in zlasti tisti, ki so obertniki sami. Sicer pa tudi stroški niso tako strašni, da bi se zmagati ne dali, zlasti ako se le sčasoma višja realka osnova, eno leto en razred, drugo drugi in tretje tretji. Tako bi se stroški razdelili na tri leta in nobeno leto bi ne bili preterdi.

Če majhne mestica kakor Loket, Rakonice in Kutna gora, ktere ne štejejo več kot 2500, 2700 in 1000 duš, so mogle iz lastnega premoženja višje realke si napraviti, — če mesti Opava z 10.000 stanovavci in Celovec z 12.000 ste si z deželno pripomočjo napravile prav dobre višje realke, kako da Ljubljana z 21.000 stanovniki tudi z udeležtvom cele dežele bi tega ne mogla?

Tudi bi treba ne bilo, da bi Ljubljana in dežela celi kapital za napravo take šole na enkrat mogle pripravljen imeti; gotovo bi se dobil dnar na pósodo proti temu, da bi se dolg poplačal v 10 ali več letih.

To ni prav, da se dobra in potrebna reč le odlaga za tega voljo, ker ni dnarja ravno pri rokah, in da se ljudje strašijo z davkovskimi prikladami zavolj te šole. Namesto tega naj bi se raje mislilo na to, kako in kje izvertati pripomočke, da se ta res težavna reč reši brez presilnega obteženja mesta ljubljanskega in cele dežele. *)

*) Ravno to je bil sklep deželnega zbora krajnskega. Dokler novo deželno oskerbništvo ne pozna takih pripomočkov, ki bi ne obtežili mesta in dežele preveč, se ni moglo na vrat na nos spustiti v zaželjeno napravo višje realke. Ker so po dosedanjih pravilih realke naloga tistega mesta, kjer so take šole, bi vendar pervo bilo, da mestna županija pervo besedo reče, in sicer: toliko in toliko bo šola prizadjala stroškov; toliko in toliko bi mesto dalo. Potem še le more deželni zbor svojo reči, in gotovo se ne bo branil, v čast in prid deželi tudi to storiti, kar so drugod storili, in česar želi gotovo vsak, kteremu je mar za blagor svoje domovine. Vred.

Kar so druge dežele doveršile še v neugodnejih okoliščinah, zakaj bi krajnska dežela tega ne dognala v boljem položaji? Naj se le nekteri domoljubi lotijo te rečí prav živo in iskreno, in kmali bomo imeli to šolo.

Treba je pa, da se ta reč berž v roke vzame, zakaj že same priprave bojo še dalje časa terpele, preden bojo vse obravnave pri kraji, in treba je tudi misliti na napravo višje realke, ker spodnja realka je v vsem tako na tesnem, da se ne more gibati kakor je treba, da spolne svoj cilj in konec; kamor pogledamo, nikjer ni dosti prostora ali ga za nektere potrebne nauke celó ni.

Za pervi čas naj bi mesto začelo s tem, da hišo za pervi razred višje realke v najem vzame; to bi se dalo z neprenapetimi stroški doveršiti, in počasi bi se delala ta reč naprej.

Tako govorí g. R. Š. — Nadjamo se, da njegove besede bodo veliko pripomogle, da naši rojaki v Ljubljani in po celi deželi bojo čedalje bolj zapopadli, da nam je res popolne realne šole potreba, in spoznavši to potrebo bo vsak po svoji moči storil kaj za njo. Kaj lepo pa bi bilo, ako bi kak premožen mož segel v svojo dnarnico in bi oklical: „Tù imate 5 ali 10.000 gld. za realko; jedro naj ji bojo, da dodajo še drugi, kar morejo!“

Oj, kako na veke nepozabljen mecên bi bil tak domoljub deželi!

Gospodarske skušnje.

(Čbele množijo rodovitnost sadnih dreves). Ker čbele mesičje ali cvetni prah od drevesca do drevesa, od cvetja do cvetja raznašajo, po takem tudi k rodovitnosti drevja pripomorejo, zlasti takrat, kadar ob cvetji ne pihljá veter, ki bi mesičje od cvetja do cvetja donašal. Dve kmetijske učilnici v pruski Šlezii ste to reč bolj natanko skušale in se prepričale, da tam, kjer so blizo verta čbelnaki bili, je drevje za 8 do 10 odstotkov več sadja doneslo, čeravno je kraj, lega, sadno pleme in njih oskerbovanje povsod enako bilo.

(Zmlete kosti ali koščena moka so za travnike ali senožeti tako dober gnoj), da po skušnjah angležkih kmetovavcov se nakosí za polovico več sená, ako se jih 6 centov raztrese na en oral. Enkrat tako pognojeni travnik terpí 4 leta, če se senó na njem kosí; če se pa trava popase, pa celó 7 do 8 let.

(Cestni prah prežene bolhe na mnogih rastlinah). Tako zagotovlja nek francozk kmetovavec.

Arhitektura in pa naši novi cerkveni altarji po deželi.

Zdavnej že bi bilo dobro, da bi bil kdo o tej potrebni reči v „Novicah“ spregovoril, pa ni se zgodilo. Zdaj ko se toliko altarjev in druzih cerkvenih rečí napravlja pa dostikrat brez pomislika, ali se prav dela ali ne, in viditi sèm ter tjè toliko del skazkov, me je nagnalo saj nekliko o tej

reči omeniti, nekoliko — rečem — ker bolj natanjčen popis bi bil neizučenem netazumeven.

Kaj nek je arhitektura? To reč mislim najlože razjasniti, ako človeka na priliko vzamem. Kteri človek pravimo, da je lepega života? Mar ne tisti, ki ima vse ude v pravi razmeri? Ravno to veljá od stebrovega reda (Säulenordnung); vsi deli cele stebrove stavbe morajo biti eden z drugim v pravi primeri (proporcii) tako, da vsaki del ima svojo pravo mero, da ni ne preširok ne preozek, ne previsok ne prenizek itd.

Kaj se pa sèm in tam po naših cerkvah na deželi vidi? Človeka mora v serce speči, viditi nove dela vse skažene! Že na pervi pogled se vidijo novi altarji vsi neprijetni, ako se jim skozi kožo pogleda, to se pravi, kdor hoče viditi stavbo in ga ne slepijo žive barve in zlata lišp. Če bliže stopi in pogleda, kaj mu je, se vidi, da je steber majhen možicelj z velikim stopalom, tankim vratom in majhno glavo, klobuk (gezims) pa še manjši, preozek, mu ni prav, mu ne gré na glavo — z eno besedo rečeno, cela maškara z lepo pomalano larfo. Tam spet se vidi kaka nova prižnica, pretesna, čeravno na lepem prostoru, napak zasukana, da se ne vé, kje da je lice. Pa kaj prižnica? Kos kmečkega „ganka“ je bolj prav rečeno; gol zaboj s celó malo umetniških izrezlin (Verzierungen). S čem pa si pomagajo ti možje, da je vsa ta reč vendar lepa na videz? Z lepimi živimi barvami in z lišem (Lack). Za marmor najlepša rudeča, zelena višnjeva živa barva, pa liš gori, in to je, kakor pravijo, ponatorni marmor! A! zdaj je pa vse lepo; da! lepo kakor pokvečena deklica. O to nič ne dé, — pa je zala; kako lepo kikljo ima pa „bertah“. Oj kako vsem dopada naj je kmet ali gospod! Žalostna pa gotova resnica; kdor se hoče prepričati, naj le malo sèm in tam po naših cerkvah na deželi pogleda. S tem pa ne rečem, da se celó nič lepih umetniških del ne vidi, ki so, kar je moč, po pravi primeri izdelane. Je tudi takih, pa malo. Uzrok tega, da se premalo porajta na arhitekturo, je pa nevednost v tej reči, od straní napravljavca in od straní delavca, pa tudi znabiti so nekoliko krive stare dela po naših cerkvah, večidel po tako imenovani Blondelnovi šegi izdelane. Ne najde se, če se ena sama cerkev izvzame, v celi deželi, ne en star altar, da bi bil po kterem redu popolnoma izdelan; vidi se, da so se nekdanji podobarji le nekoliko dveh redov deržali, rimskega in korintiškega, kar se po samih kapitelih soditi more; v vseh drugih delih stebrovja so pa eni več, eni manj, in nekteri zlo deleč zašli od pravega reda. Po takih starih stavbah je o tej reči nevednega okó zlo omamljeno, da ne razume ceniti dela, prav ali ne prav storjenega. Od tod izhaja, da se še v sedanjih časih, ko se toliko od omikanja govorí, tudi o tej reči ne more naprej in se mnogokrat prigodi, da so lepe in izverstne dela od neučenih malo cenjene. S tem se pa duh umetnije pod klop tlači, prevzetno našemljena lišarija pa na prestol ponosno posaja!

O učnem jeziku na goriški gimnazii.

Na Dunaji 4. maja 1861. V listu „Novic“ 1. maja nahajam načert, ki zadeva učni jezik na goriški gimazii. Veliko se je že o tej zadevi govorilo in se še dandanašnji govorí. Da je gosp. pisatelj omenjenega načerta iskren domoljub, da našemu narodu „resničen uspeh na polji prave omike in napredka“ želí, ne dvomim kratko malo ne; da se za naše šolske rečí iskreno in močno poteguje, čeravno ni sin goriškega okrožja in čeravno šolske zadeve v njegovo opraviljstvo ne spadajo, mu ne le ne zamerim, marveč ga le še pohvalim, ker kaj uspešnega in koristnega v družtvo človeško vpeljati, je vsakdo poklican. Po pravici se gosp. pisatelj unemu predlogu upira, ki se v goriškem okrožji na tri narode ozira. Ker je tudi meni — kot sinu goriškemu — njeno okrožje prav dobro znano, naj mi je dovoljeno, besedico pregovoriti, ker vem, da nam vsem trem je: „in necesariis unitas itd.“ načelo. V goriškem okrožji se le dva naroda nahajata, slovenski pa furlanski; kje da bi bili tisti Nemci, ki jih načert iz Gorice 12. dné aprila v „Novicah“ omeni, mi je popolnoma neznano.

Kar gosp. pisatelj načert 20. aprila o učnem jeziku na goriški gimnazii omenja, bi ne utegnilo mnogim dopasti, posebno pa našim furlanom kratko malo ne. Meni celi načert še precej dopada, menim pa, da bi prav ne bilo v zgornji gimnazii — ako je zgornja gimnazija združena z doljno — le slovenski jezik kot učni upeljati. Zakaj, hočem ob kratkem razložiti.

1. Cesar so v diplomu 20. oktobra p. l. ravnopravnost vsem narodom slovesno zagotovili; po tem takem — če se hočemo tukaj le z goriškim okrožjem pečati — ima Furlan s Slovencom enake pravice, kterih mu ne moremo in nočemo vzeti, in tudi okrajšati. Enake pravice za vse! Kako bi pa Furlanu enaka pravica došla, če bi se v zgornji gimnazii le slovenski kot učni jezik rabil?

2. Dobro je znano — če ne vsem, vendar večemu delu prebivavcov našega okrožja — da se slovenska mladina laškega jezika veliko lagleje naučí, kakor pa furlanska našega. Na to bi utegnil reči kdo: „zakaj to? ni mar furlanska glava taka kot naša?“ Da, taka je kot naša, pa vendar vemo, da naši mladenči hitrejše kaj zapopadejo kot furlanski. O tej reči naj svoje mnenje ob kratkem razložim.

a. Akoravno je Stvarnik Slovencu kot Furlanu in Lahu in druzim narodom po enaki osnovi glave stvaril, vendar ni vsakemu človeku enake dušne premožnosti dodelil: tem več, drugim manj, enim za to, drugim za drugo reč. Tako se mi zdi tudi tukaj, da je že v naravi Slovenca ležeče, da se ptujih jezikov z manjšim trudom naučí kot Furlan ali Lah. Ozrimo se na goriške deklice ali gospodinje, ki so furlanskega naroda in ktere so siljene pri slovenskih kmeticah to in uno kupovati; kako govorijo mar one slovensko? Ena vpraša kmetico: „kako prodaste kartufule itd.“ Spet druga pride na terg pa vpraša: „jemate prodati osam centa repa za moja gospodar?“ „Ja — pravi prodajavec — imam kakih štiri sto rep, ma jih nucam sam.“ Imenovani človek pridši k svojemu gospodarju mu pové: „je rekla, da jema štiri što repa, ma mu nusa za non itd.“ Tako se kramlja. Da pa predeleč ne zabredem, se verniti hočem k nalogi, ki sem si jo naložil.

b) Slovenska mladost, ki v Gorici šole obiskuje, ima veliko več priložnosti furlanskega jezika se učiti, kot furlanska našega. Furlanski jezik ji je pa velik pripomoček v laškem se izobražiti, ker mu furlansko „copiam verborum“ pripravi. Dobro vemo, da se v Gorici le furlansko govorí in da so se tudi celó Slovovenci, ki v Gorici prebivajo — nečem reči vsi brez izjemka, ker imamo tudi lepe izglede pravih in iskrenih Slovencov — pofurlanili. Slovenski mladenči, ki niso iz bližnje okolice mesta, morajo v mestu stanovati. Tri do štiri tedne po navadi govorí gospodinja s takim mladim šolarčkom po slovensko; komaj je pa en mesec pretekel, kar gospodinja šolarčka vpraša, ko iz šole pripeha: „Žefč, jaristu domandat uè a scula, jastu šabut la lizion itd.“ V šolo hodši tudi malokdaj druzega jezika govoriti sliši kot ravno furlanskega. Kako je pa furlančku mogoče slovenski se naučiti, ker te priložnosti nima in ker, ko kakošnega fantička slovensko govoriti sliši, mu hitro nagajati in njegov materni jezik oponašati začne rekoč med drugim: „cia il sclav senza Dio!“ To je tudi uzrok, da se naši mladeži radi furlanskega poprimejo, da niso zaničevani, in tako pride sčasoma, da — žalibog — svoj jezik zanemarijo, se ga celó sramujejo in le furlanščine poprimejo.

c) Tudi vemo dobro, da Slovenci — posebno naši goriški — se furlanskega jezika radi učijo, kakor se tudi druzih jezikov radi in čversto poprimejo. Poglejmo pa Furlana; je tudi on do našega jezika tako ljubeznjiv, kot mi do njegovega? Se ga ne brani temveč in ga ne zaničuje?

Da je naš slovenski jezik Furlanu ravno tako in še le bolj potreben kot laški Slovencu, se dobro vé in vsak pameten človek to spoznati mora! . . . Čas je, da! zadnji čas, da bi Furlan spoznal, da tudi našega jezika potrebuje.

Menim tedaj, da bi po vsem prav ne bilo le slovenski kot učni jezik v zgornjo gimazijo vpeljati.

„Ker ti to ne diší, povej, kaj ti diší?“ — me bo gosp. pisatelj po vsi pravici zavernil. Naj tedaj svoje mnenje o učnem jeziku na goriški gimnazii ob kratkem razložim in pot pokažem, kako da bi se môglo obojnim narodom našega okrožja zadostiti.

Kakor se poslopje od tal zidati začne in ne drugače, tako je treba tudi pri tej zadevi od tal početi in sicer tako-le:

Spodnja gimnazija naj se v verstne razrede (paralell-klassen), kakor je že g. pisatelj omenil, razdelí. V zgornji gimnazii naj pa so slovenski in furlanski učenci združeni in naj se polovica predmetov v slovenskem, polovica pa v laškem jeziku prednaša. Da bodo pa obojni učenci v zgornji gimnazii oba jezika popolnoma razumeli, se mora pri normalnih šolah začeti. Normalne šole so že od zdavnej v verstne razrede razdeljene: v slovenskih razredih naj se vsi predmeti v slovenskem prednašajo, poleg tega pa naj bo Slovencom dolžnost, saj v tretjem in četertem razredu laškega se učiti. Ravno tako tudi v laškem razredu; zraven laškega naj bo pa tudi Furlanom dolžnost, slovenskega se učiti.

Stopivši v spodnjo gimnazijo naj se ravno tako, v slovenskem vsi nauki po slovensko, v laškem razredu pa vsi po laško učé; zraven tega pa naj se Slovenec laškega učí kot zapovedanega jezika, Furlan pa slovenskega tudi kot zapovedanega.

Potem naj se, kakor sem že omenil, obojni razredi v zgornji gimnazii združijo, in polovica naukov naj se v slovenskem, polovica pa v laškem jeziku prednaša. Po tem takem bodo Slovenci in Furlani oba jezika dobro razumeli. Se vé, da ni mogoče, to prenaredbo v enem ali dveh letih uresničiti; sčasoma bi pa utegnilo prav lepo iti in tako bi se v gimnazii mladenči izurili, kteri bi Slovencu in Lahu vstreči mogli.

Ne vem, ali je gosp. pisatelj o zadevi normalnih šol tudi mojega mnenja bil, ko je svoj načert pisal ali ne. Obračajmo pa mulico kakor koli hočemo, začeti se mora že pri normalnih šolah.

Toliko goriškim Slovencom v prevdarek in pretres.

Vincenci Uidež.

Poziv za prineske spomenika
bana Josipa grofa Jelačića.

Od podpisanega odbora je došel vredništvu „Novic“ sledeči poziv z živo prošnjo, naj ga razglasijo tudi po okrajnah slovenskih in nabrane doneske pošljejo odboru. Ustreči tej prošnji, bi bilo najbolj prav, da iskreni častitelji ranjega Jelačića na Štajarskem, drugi na Koroškem, eni v Primorskem vzamejo to reč v svojo skerb in nabrane doneske pošljejo naravnost podpisanemu zboru v Zagreb, krajnski daritelji pa vredništvu „Novic“. Dostavljamo le še to, da so presvitli cesar sami dovolili, naj se darovi naberajo po celem cesarstvu.

Tako-le se glasí izvirni poziv, kolikor zadeva tudi dežele naše:

„Jedna od najljepših kriepostih, koja narode ukrasiti može, jest čuvanje uspomene slavnih muževah svojih, javno priznanje njihovih velečinah. Veliki su muževi upravo na obzorju našem žarke zviezde one, koje treba da sadašnost štuje, a potomstvo da se u nje ugleda. Gdje se poslanikom ovim boljih višnijeh krugovah nevidjenih nepokloni odanje, gdje se njihovu zvanju visoku neizkaže priznanje, gdje se vlast nesluša, kriepost necieni, tamo su razrovani glavni temelji sretna življenja u državi, tamo neima ni naroda, nego samo hèrpe ljudih, koji neznadu za svetinju ni na zemlji ni na nebu.“

„Načelom ovim svetim potaknut želi i narod hèrvatsko-slavonski ime svoga Jelačića bana ovjekoviečiti živim postojanim dokazom, ko što ga već oviekoviečiše čini i nastojanja njegova. Uslied toga se je ovdje u Zagrebu složio jedan odbor, da sakupi glavnicu, pomoćju koje bi se mogo u Zagrebu na Jelačić-tèrgu pudići velikomu pokojniku pristojan spomenik.“

„Zasluge ovoga velikoga muža nisu na užje samo granice njegove domovine stegnute bile, one se prostiru na svekoliko prostrano carstvo naše; Jelačić ban je podigo barjak svoj za uzčuvanje prestola, za spasenje načela ravnopravnosti i narodnosti svih žiteljah u cielome carstvu, nakane njegove biahu najčistije, duhu vremena shodne i obćemu nastojanju suglasne; izpunjenje željah nezavisi vazda od moći naše.“

„Povodom ovih razmatranjah odbor stalnu goji nadu, da neće poziv svoj na sve žitelje i sugradjane carevine naše bezuspješno upraviti moleći, da plemenitu nakanu našu prinescima svojimi poduprú svi, kojim je stalo do sveobćega priznanja sveobćih zaslugah.“

Prineske u tu svèrhu primaju sva c. k. dostojanstva i uredi, c. k. zapoviedničtva vojena, načelnici občinah, i uredničtva svih slavenskih novinah.

Odbor za podignutje spomenika Jelačića bana. U Zagrebu dne 25. siečnja 1861.

Predsjednik:
Josip baron Šokčević, s. r., ban.

Namiestni predsjednik:
Josip baron Neustädter, c. k. podmaršal.

Karanfil.

Zgodovinska povestica.

Na dvoru cara Ivana je za najbolj vitežkega dvornika slul grof Demeter S. Bil je visoke krepke postave, v očéh mu je žaril ogenj pogumnosti in nevstrahljivosti, ponosno pa vendar prijazno in vljudno njegovo vedenje prikupilo ga je visokim in nizkim; znajden je bil v znanostih in umetnostih tadanjega časa; v poslih, ki zadevajo deržavne rečí, se je že večkrat skazal bistrega uma in zdrave pameti. Vse se je čudilo nad njim, in njegove dušne sposobnosti in telesna njegova lepota je privabila še celó mladega careviča Petra, da si ga zbere v ljubega prijatla. Al dolgo ni terpela ta zveza; kmali ju nekaj za zmirom loči, in to bila je lepa, krasnomila, ljubeznjiva knezinja Mihaelovna G. Prelepa deva udá se kmali presrečnemu grofu; mlada zaročnika, od cara bogato obdarovana, hitita radostno k poroki v neko bližnje selo pri Petrogradu; nesrečni carevič pa zapre se tužno in žalostno v svojo samotno sobo; neka tajna otožnost prevzame mu serce, in le po mnozih prošnjah sestre Zofije zapustí sobo svojih bolečin.

Grof S. spozná kmali, da je najbolje, ako se odtegne nevarnim zapeljivostim carskega dvora, in ko je Peter nastopil samovladarstvo cele Rusije, podá se grof s svojo mlado ženko na mejo Sibirsko. Al bledi angelj smerti reši kmali grofa njegovih skerbí; nemila smert vzame mu lepo Mihaelovno, ki se je ravno razcvela bila v najkrasnišo cvetico, zapustivši mu dragi spomin njune ljubezni, zalega sinčeka Romanov-a, ki je zedinoval z materno miloto očetove prednosti; al ker je zgubil skerbljivo vodnico po raznih viharjih življenja, ga je le oče sam gojil in podučeval, od kterega je res prejel plemenito omiko, pa tudi dosti divjosti tistega časa.

Kmali se je vidilo, da je Romanov prešerin in razujzdan plemič; vsaki deklici je, če je le mogel, nagajal; noben konj mu ni bil predivji, da bi ga ne bil jahal; brez

*

milosti in strahú je dirjal s svojo lovsko derhaljo po žitopolnem polji in po zelenih travnikih.

Stari grof si je mislil: „mladost je norost; vsega tega se bo že znebil, ko bo starejši prihajal!“ in pošlje sinčka po svetu. Romanov preletí z rusko urnostjo Poljsko, Česko, Ogersko, Nemško, Angležko, Francozko, Laško in na povratku vstavi se v vasi Rungen, ker se mu je tukaj kolo sterlo. Voznik vpije in razsaja, kolar trudi se s kolesom, grof pa mora celo uro — se sprehajati!

Ko grof tako gori in doli pohaja, sreča ga — čudnokrasna livonska (liflandska) deklica s prijetno dišečim karanfilom v nježni beli ročici — oh! deklica lepa kot Vila v planinah zelenih, v mični ruski obleki; prijazne černe očí se ji tako milo svetijo in ustnice žarijo ji kot rožica pomladna, in vabijo izserkati jim medico presladko.

Omamljen od te nebeške lepote objame Romanov krasno devo. „Stoj angeljček, mili!“ — reče ognjeni mladeneč — kam hitiš? in komu neseš ta karanfil? Ako je na prodaj, terjaj, kolikor hočeš, dobila boš!“

Sramožljivo zarudí Katinka do svilnatih kit in nježno zašeptá: „Karanfil ni na prodaj, žlahni gospod! pa če Vam tako zeló dopada, nate ga, podarim ga Vam!“ Grof vzame radostno prelepo cvetico in hoče deklici v roko potisniti svojo zlata polno mošnjo; al zala Livonka (Liflanka) se mu po ruski šegi mično poklone in reče: „Obderžite svoj denar; cvetico sem dala Vam rada, in ako se bote, dokler bo cvetela, prijazno spominjali darivke, sem poplačana obilo“.

Romanov, ki je še malo romanov bral, se je pri milih teh besedah tako razveselil, da je hotel po ruski navadi deklico v lice poljubiti, pa ona se mu vmakne in ljubeznivo nasmehljaje se pravi: „Poljubek, gospod, ostanem Vam dolžna!“ — in preden ji je mogel zaterditi, da je ne bo nikoli pozabil, pride voznik in naznani mu, da je poprava gotova in že zadnji čas se dalje podati. Častit starček pride, prime deklico za roko in v hipu zgineta spred očí. Romanov peljá se — s karanfilom v naročji, s sladkimi spomini v sercu — tiho in žalostno v domovino svojo.

Divji in neukrotljiv se je bil mladeneč ločil od doma, krotak in zamišljen je prišel domú. Je mar treba povedati zakaj? — Kdo ne pozná je, tajne sladke strasti, ki globoko spava v sercu človeškem, ki čudodelno nareja iz oroslana krotkega jančka, — strasti, ki jo hip rodí, ki jo solze redé in vzdihleji, polne neme bolesti, ki se ne odkriva nobenemu, ki srečo svojo išče in najde le v samotni tihoti?! Bila je ljubezen, ki je Romanov-a tako spremenila; namesto da bi jahal in hodil na lov, goji le svoj karanfil; namesto da bi deklicam nagajal, siplje seme odpadlih cvetk v posode, da vnovič kalí in skerbno zaliva mlade rastlike, da se razcvetajo kaj krasno in mično. Vedno nosi mladi grof v gumbnici svoje suknje dišeči karanfil in storil je obljubo, dokler mu bije serce v persih, nikoli ne brez karanfila se iz hiše podati. Vse popraševanje pa, stanovanje une krasne deve zvediti, bilo je zastonj.

Nekaj let je preteklo; oče njegov je umerl; marsiktere prigodbe so potolažile in pomirile nekdanjo strast mladega grofa. Brez nade, da bi kdaj mogel uzor svoje žarne ljubezni pritisniti na hrepeneče serce, živel je v vživanji sladkih spominov v svojem vertu pri dragi cvetici samotno in tužno, ko nagloma umerje car Peter Véliki, ki se je sam imenoval očeta svojega naroda, in ki je v resnici začetnik in utemeljitelj sedanje veličave ruske deržave. Zgodovina nam pové, kako je umerl in kako je žena njegova Katarina I. nastopila carski prestol s pomočjo Kuturlina in Menčikov-a. Visoki nasprotnik S.-ove rodovine ni živel več; Romanov si sopet upa na dvor, da bode čast in slavo rodovine svoje rešnici Rusije na reki Prut pred noge položil.

Grof Romanov ni od lepote svojega obličja in viteške postave kar nič zgubil; celi Petrograd spozná v njem sinú nekdaj tako spoštovanega in čislanega grofa Demetra S.-a in od bledega viteza s karanfilom v gumbnici je govorilo kmali staro in mlado.

Še celó do carice Katarine je govorica od grofa S. priderla in radovedna, ali bo cvetico tudi, kakor je bil obljubil, saboj prinesel na dvor, pričakuje Katarina komaj jutra velikonočne nedelje, ko ga misli na dvoru sprejeti.

Na Ruskem je stara navada, da si prijatli in znanci ta dan kličejo: „Jezu Krist je vstal!“ in se takrat bratovsko poljubujejo; ne dvorniki ne carica sama se ni izjemala tej navadi.

Katarina, obdana od velikašev svojega carstva, stojí okinčana z vsemi svetinjami trona svojega pod zlatopretkanim nebom. Duri se odpró in sobar reče: „Grof S.!“ V tem hipu Romanov stojí — pred idealom svojim — pred Liflandsko deklico s karanfilom! Še zmirom lepa in mična Katarina stopi nekaj stopinj s trona doli in tiho, da bi je okoli stoječi ne razumeli, osupnjenemu grofu, ki je pred njo se na kolena spustil, z milostljivo besedo reče, naj bode serčen in brez straha.

Katarina vladarica cele Rusije, nekdanja „deklica Marienburška“, rejenka pastorja Glücka in ljubica Menčikov-a, bila je resnično tista, ki je bila pred toliko leti podarila grofu cveteči krasni karanfil.

„Vzemite iz mojih rok“ — začne carica, ko preide nekaj trenutkov, boječno in nemirno — „kot potomek stare ruskemu prestolu verno in zvesto udane rodovine to svetinjo z pers mojih!“ Tako govorivši vzame mu ne brez lahnega tihega trepeta karanfil iz gumbnice in pripne mu enega svojih redov, karanfil pa vtakne trepetaje in zamišljeno — na lastne nedra. — — Romanov hoče govoriti, carica pa mu reče: „Jezu Krist je vstal!“ in Romanov hití, da spolne slovesno opravilo z ginjenim sercom, in Katarina reče mu smehljaje se: „Tako je grof S. prejel od carice, kar mu je bila ubožna deklica dolžna ostala!“

In od tega časa je nek navada, da mladenči po svetu v gumbnicah nosijo cvetice jim podeljene od svojih ljubih!

Poslovenil J. Severjev.

Dopisi.

Iz Hervaške 12. maja. C-v. — Potolažilo nas je sporočilo iz Dunaja, da je peticija Slovencov od gosp. deržavnega ministra prijazno sprejeta, in spolnitev v oziru na prestolni govor obljubljena. „Ost und West“ je precej oznanil prošnjo od besede do besede, pa tudi drugi nemški časniki niso zaostali. Se vé da so imeli prilagati dostavkov in pristavkov brez konca in kraja. Nekterim se čudno zdí, od kod bi dobili Slovenci blizo 20.000 podpisov, češ, da toliko Slovencov še pisati ne zná. Drugi so dozdaj premalo zvedili o narodnem gibanju Slovencov, misleči, da le peščica „fanatikarjev“ živi v Ljubljani, ostali Slovenci pa so že do dobrega ponemčeni. Bili smo jim premalo „auffallend“. Res je, da naše „national-bestrebunge“ niso nikdar spodobnih mej preskočile, in to nam je ponos. Protivniki naši menda želijo, da bi Slovenci najpopred nekoliko tisuč cilindrov pobili in s tem pokazali, kako so „national-gesinnt?“ Tega ne: imamo drugih potov, ki nas bodo peljali do duševnega narodnega življenja, in enega teh potov smo ravno kar upotrebili, kakor se vidi, z dobrim uspehom. Ko bi se toraj naši protivniki napenjali kakor Aesopova žaba, nam ne bodo nagnali sivih las, in tudi pogazili nas ne bodo, dokler serce naše za naš narod bíje in dokler bo najti trohica pravice na svetu! — Ker ima zagrebški deželni zbor v narodnem gledišču svoje seje, je prišlo tamošno igrališno družtvo v Varaždin, kjer je sinoči z najboljšim uspehom začelo igrati v domačem jeziku.

Iz Štajerja 10. velikega travna. — ž — Število slovenskih prebivavcov na Štajarskem se je posledniji čas zdaj okoli 378.000, zdaj 400.000 omenjevalo. Nekterim bi menda prav bilo, da bi se ničle celó zbrisati mogle. Še le iz še-

matizma labodske škofije smo na tanjše zvedili pravo število. Po tem je konec lanskega leta bilo 415.000 stanovnikov v mariborskem slovenskem okrogu. Če še tem prištejemo tistih 9 do 10.000 Slovencov od Radgone do hervaških gor, ki prebivajo deloma v čisto slovenskih, deloma v zmešanih župijah gradčkega okroga, in če pomislimo, da v poglavnem mestu Gradcu vsaj 15.000 Slovencov prebiva (nekteri sodijo, da jih je čez 20.000), je tedaj na Štajarskem najmanje 440.000 Slovencov, kterih ustavne pravice je presvitli cesar v prestolnem ogovoru blagega spomina iz nova zagotovil. Večkrat se sliši, da so okoljščine našim rojakom na Kranjskem ugodniše, ter da oni imajo že sedaj več pravic pričakovati gledé slovenskega jezika v šolah in uredih. Take modrijane moramo zaverniti na primerljej, da je nas na Štajarskem več Slovencov kot na celem Kranjskem in ker se ne samo med seboj brez vseh tujih osredkov vežemo, temuč tudi živo dotikamo svojih bratov na Kranjskem in Koroškem, potem tudi na Hervaškem, tedaj ne moremo temeljitosti takih prikratb spoznati. Ako smem jez svojo povedati, je teh over edino to krivo, da so naši uredniki manj izurjeni v slovenskem jeziku, za kterega se do sedaj kar nič niso pečali (et hinc illae lacrymae!) kakor uni na Kranjskem. Sicer pa je národna svest v nekterih krajih ravno tako živa kot na Kranjskem, in da ni v vseh, se imamo zahvaliti malim in vélikim prerokom, kteri izhajajo iz naših polutanskih mest in tergov. Današnji dan je znanje velika moč. Rodoljubno duhovništvo naj tedaj razširja slovenske knjige in časopise po vseh kotičih slovenskih kakor marljive bčele in skoro bodo polne narodne košnice. Ne samo Slovenci vseh pokrajin, temuč tudi vsi Slovani v prostrani častiti Avstrii imajo eno edino nalogo in enake pravice, ktere si bodo že sami spolnovati in rabiti vedili, naj jih le nihče nepoklican ne moti. V sedanji dobi toraj veljá vkupnost ali solidarnost slovenskih in slovanskih zadev, to je, dolžnosti in pravice. Naš krotak narod bode še se sicer dolgo boriti imel s svojimi protivniki, kteri iz golega napuha nečejo priznavati enakopravnosti vseh narodov; pa kakor vsaka resnica in pravica si bode tudi ta skoz ternje in koprive pot napravila, in potem, ter še le potem bode srečna domovina srečnih narodov. Živo priporočamo svojim rodoljubom ravno na svetlo pridšo knjižico: „Die Idee der Gleichberechtigung“ od J. P. v Zagrebu, ktera je kot predgovor k drugemu izdanju Kvaternikove knjige o deržavnem pravu trojedne kraljevine. Razun te je posebnega ozira vredna Šulek-ova knjižica „Horvatsko-slavonski ustav“, ktero so „Novice“ že priporočile in ktero s primernimi opazkami bi dobro bilo posloveniti in med naš narod razdeliti, da se bolj spozná z ustavnim življenjem naših sosednih bratov. — To polje obdelevati s potopisnimi čerticami, kakor unidan v „Novicah“ o Karlovcu je za naše razmere posebnega priporočila vredno. V ostalem pa upajmo in ne obupajmo, delajmo in ne opešajmo in božji blagoslov bode pomnožil napredek našega ljubega naroda in vse kar nam je toliko milo in drago!

Iz Slov. Štajarja 10. maja. F. Š. — Deželni zbor naš je dokončan; koliko se je v njem govorilo in storilo v prid Slovencom, je znano celemu svetu. Zdaj upiramo vsi željno svoje očí v glavno mesto našega cesarstva; kakor orel proti žarečemu soncu, se mi oziramo v slavni dunajski zbor, odkodar upamo, da nam bodo prisvetili zlatosvetli žarki enakopravnosti in pravice. Najmileje obračamo mi štajarski Slovenci žalostno očí proti Beču, in trepečemo, ker ne enega rojaka v zboru nimamo. Ako se drugi naši bratje za nas potegnili ne bodo, bomo ostali, kar smo bili, in kar še smo zdaj — zatirane sirote. Koliko novorojena konštitucija pri nas veljá, naj vam sledeče pové: Pred kakim mescom dni je terd mlad Čeh po rodu — ni znal besedice našega jezika — ko aktuar med terde Slovence za uradnika poslan. Soditi, tožbe sprejemati in pravico deliti in ljudí vendar ne zastopiti, ali je to mogoče? vprašam vesvoljni svet. Kakošna je ta pravica? Ljub in drag nam je, bodi Čeh, Nemec ali Madjar, da le razume, ljubi in spoštuje naš jezik in našo besedo, in kdor je ne zná, naj se učí. Tern v peti pa nam vedno bodo taki nemškutarski uradniki, ki le Slovencov kruh jejo, domačo besedo pa zametavajo. To je spoznal sam imenovani novi uradnik. Že drugi dan je sam slovó dal svoji službi; več je imel v glavi ko oni, ki so ga semkaj poslali. Kdaj bo vendar že enakopravnost od cesarja vsem avstrijanskim narodom — tedaj tudi nam štajarskim Slovencom — zagotovljena se pokazala v resnici in v življenji?

Iz lutomerskih Goric na Štaj. 10. maja. Da nas je deževno vreme zaderževalo križevega tedna s procesijo iti po polji in vinogradih, ni nič posebnega; da pa nam je letos sneg dva dni branil iz cerkve iti, je vendar čudno. Vendar ta sneg ni bil tako škodljiven kot prejšnji mrazovi, ki so nam veliko škodo po vinogradih učinili, posebno na nizkih krajih, in kjer je že bolj odgnalo. Najdejo se celó rezniki ozebljeni, ki so že čversto pognali, zdaj pa je steržen čern. Za sad nam je letos odkljenkalo; slive so se sicer terdo zoperstavile, pa Bog vé, ali bo kaj ali nič. Tako je tudi dvomiti nad poznejim sadom, na priliko: jabelki, ki še niso tako razcveli, na mnogih je serce černo. Hvala Bogu, da še žito ni v klasje stopilo; sneg ga je veliko poterl, vendar se bo že še opomoglo. Tudi po travnikih ne kaže dobro, celó pri nas, po naših grabah, kjer so drugej po trikrat kosili, še zdaj komaj začenja rasti.

Kuhar.

Od Mure 9. vel. travna. —h— Nekteri dunajski tako imenovani „véliki“ časniki še zmiraj o Slovencih blodijo, kakor da bi jim se bila pamet zmešala. — Radovedni smo, kako se bodo znani časniki v Gradcu in nekterih drugih mestih na Slovenskem obnašali sedaj po cesarskem ogovoru v deržavnem zboru. To je za nas toliko važniše, ker po njih zvemo, kakošin veter da piše. Tista „Tagespošta“ in pa uradna „Gradcarca“ imate namreč le enega vrednika, ker pervi le svoje ime posojuje. Vendar se vede, kakor da je Bog vé kako svobodoljuben, in tako prodava svojo plesnjivo robo po vseh naših mestih in tergih. Potrebno je tedaj, da se poduči naše mestjanstvo po kterem drugem pravičnem listu o naših razmerah. Gotovo je, da nas večidel ljudje po mestih in tergih le iz nevednosti čertijo, ker so se navadili brez lastnega premišljevanja govoriti, kar se jim vsaki dan v glavo zabija. „Ach, das Wiederkauen ist so süss!“ — V Gradcu izhajajoči neodvisni časnik „Telegraf, Organ für steiermärkische Interessen“ je začel od 1. dné t. m. iz lastne tiskarnice v lepši obliki izhajati in bode rad prejemal dopise iz vseh krajev slovenskih, da se tako tudi Nemci nepristrano soznanijo z našimi razmerami. Ne zamudimo tedaj te lepe prilike in podpirajoči poštene časnike odvadimo se še celó z denarno pomočjo podpirati nam sovražne in krivične. Če že hočeš vediti, kaj hudoba piše, izposodi si tak list ali beri ga v kavarni; al ne da bi venarja za-nj plačal!

Iz Dramne na spod. Štajarskem 10. maja. —le. Ljube „Novice“! Vesel sem vas veliko veliko let prav pridno in v svoj pravi duševni in materialni prid prebiral; al zdaj vam, drage moje, bi mógel skoraj slovó dati, ako bi se dali od neke nemškutarske šalobarde v kozji rog ugnati. Čujte, kaj se mi je danes pripetilo. Jez pridem na pošto v Št. Jur pod Rifnikom in baram za „Novice“. Poštni gospod zarenčí nad mano: „Wie könnts diesen Dr... lesen? Schad um's Papier, dass solcher Dr... hinauf kommt“ — — in tako je dr-karil še bolj ko nekdanje Knobelnove pesmi. Jez mu zavernem njegove razžaljive psovke; al nič ne pomaga: on le še bolj dr-kari. Ker sem vidil, da je ta mož poln dr- in jez kmetovavec, ga zapustim prepričan, da bi bolje bilo, ako bi tak gnojni človek — na kaki pusti njivi stal, ne pa na pošti, ktere dolžnost je le pisma in časnike ljudém

izročevati, pa ne jih čertiti, da več jezikov znajo kakor le edinega tistega, ki ga šentjurski poštnik zná. Naj sodi zdaj svet sam, kako se nam godí, ako se celó kak poštar na slovenski zemlji prederzne tako gerdo se obnašati zoper nas domače!

Iz Vranskega 10. maja. ⸗ — Včerajšnja „Presse“ našo njej smerdljivo peticijo voha. Se vé da je bedasto, le z besedico odgovarjati kakemu organu, o kterem se vé, kako se je sukal od leta 1848 do danes in kteri zdaj poln najbolj enostranskega liberalizma po vseh kotih „religionsfreiheitliche“ bljunke liže, pri tem pa o enakopravnosti narodov avstrijanskih nič vediti neče. Takemu listu ne odgovarjamo; al lahkovernim ljudem se ima vendar le razjasniti, kar se jim po hudobnosti krivo pové. Kako so se podpisi za prošnjo nabirali? Pervič se je po „Novicah“ razglasilo, kaj se terja — to v obče; potem se je peticija razposlala, ljudstvu od točke do točke poslovenila po nabiravcih, izurjenim brati dala... potem so se imena podpisale; to nam pa kaže, da ljudí druzega ne znajo, kakor svoje ime po nemški podpisati... al je to dosti izobraženosti, veleslavne nemške šole? — Kar se naših deželnih zborov, naših nemških poslancov, našega slovenskega gibanja tiče, le to: Bilo je o volitvah gibanje domorodno, bilo je iskreno, ko smo volili, da nas je moč naše birokracije zadušila, za to ne moremo: saj se Dalmatincom enaka godí. Kaj pa je nasledek te zmage naše nemške birokracije na Štajarskem? To-le: Pri nas, ki smo zlo zlo v nemških sponah, celó pri nas tedaj se nihče ne meni za štajarski deželni zbor, zakaj od njega Slovenec ničesa ne upa, ker svojih mož tam nima. Veseli in pazljivi pa se obračamo proti Ljubljani; kar se tam zgodí, bo gotovo tudi naše; kar si tam po poti postavni pridobijo, se tudi nam ne bo moglo odreči, ker smo s Kranjci enega rodú, ker imamo z njimi ene potrebe. — Še nekaj! pri naših ozkih novinarskih postavah se čudimo, kako sme kak časopis, naj še bo tak majhen narod na tako vižo s svojo gnjusobo ometavati, kakor je „Presse“ včeraj storila, rekoč: „wenn die unterschriften echt sind“.... „die paar hunderttausend Slovenen etc.....“ To je le vendar najgroblji „faustrecht“!

Iz Primorskega 4. maja. — t — Prošnja Slovencov, ktero so nam „Novice“ unidan od besede do besede razglasile, in ki potrebe našega naroda odkritoserčno razodeva, našim kmetom močno dopada; nekteri zdaj še le obžalujejo, da se na nasvet rodoljubov niso podpisali. Kakor čujem, je bil tudi gosp. Černe iz Tomaja, zdaj poslanec na Dunaji, svoj podpis ti prošnji dostavil, in nadjamo se tedaj, da bode tudi on naše želje krepko podpiral. Oglasimo se za svoje pravice; poterdila jih je spet beseda Cesarjeva, ktera je vsem avstrijanskim narodom enakopravnost zagotovila. Nam primorskim Slovencom se je v deželnih zborih posebno v Poreču velika krivica storila. Mala pest prebrisanih Italijanov je pokazalo neporazumljenje in zaničevanje nam in je celó tiste, ki bi morali naši zagovorniki biti, potegnila samo na svojo plat. Takega zaničevanja terpeti ne moremo, ker po zagotovljeni enakopravnosti imamo pravico terjati (in da je to tudi želja ljudstva, dokazuje tistih tisuč podpisov na prošnji), da v opravilih očitnega življenja pri nas slovenski jezik veljá in da tedaj vsi vradni spisi, zapisi deželnih zborov in razglasi odborov nam se v našem jeziku oznanijo. Zgodovina žalostne minulosti nam kaže, kam smo prišli; na male kose razdeljeni in razkomadani moramo kakor manjšina večini naših nasprotnikov se podvreči. Deržimo se tedaj v djanji za en narod, podpirajmo se v vseh rečéh in tako napravimo si pot k zedinjenju našega naroda. Združeni narod ene kervi lahko posvetuje svoje potrebe, želja celega naroda veči važnost in moč zadobí, in narod nima se bati nepostavnega napada druzega naroda, čigar naslednik je le žalostno sovraštvo, namest da bi vsi, kar nas je Avstrijancov, v lepi edinosti in prijaznosti živeli.

Iz Gorice 9. maja. — Ker se mi važno zdi, ne le samo od tukajšnega vremena in goriškega podnebja, temuč tudi od volitve mestnega župana kaj povedati, naj zinem danes o tej zadevi. — „Da si izvolimo novega župana — tako je govoril gosp. conte Mels — smo se, gospodje, snidili danes; veliko, rečem, je današnji dan ime župan.“ In potem, ko je natanko razložil, kakega značaja da mora glavar mestni biti, kaj od njega pričakuje mesto, se je svitlemu caru zahvalil, da nam je svobodnejše življenje podelil. Pohvalil je potem Goričane, da so vsigdar mirni bili, nikoli puntarji, vedno udani in zvesti cesarju svojemu. „Perve tri mesce leta 1848“ — je rekel — „ni bilo tù nobenega vojščaka, na bližnjem Beneškem pa punt; Gorica je vedno mirno ostala podobna fantu smehljajočemu. Sinovi naši so se potegovali za cesarja in domovino drago na bojnem polji. Različni smo si po narodnosti, pa vsi smo Avstrijani; ne zaničevaje nikogar, hočemo živeti v mirni spravi; in take čednosti, ki jih je Gorica skazovala, jo bodo vedno kinčale kot dragoceni biseri. Nemci, Talijani in Sloveni prebivajo tukaj. Pervi so bili dozdaj v vekši časti; se sme pa zato Talijan zavoljo narodnosti psovati? Nikdar ne! Ravno tako naj spoštujemo in cenimo delavnega in umnega Slavena, in nobeden med nami naj ne misli, da on je pervi! Ne spodobi se, da bi kdo s tem druge poniževal ali zaničeval, sam sebe pa povikševal.“ — Tako je govoril g. Mels. — Komu ne bo serce radosti igralo, ako sliši iz ust Laha pravične besede, ki segajo domoljubu kot oživljajoče hladilo v ranjeno sercé? Slovenci, Lahi in Nemci, vsi naj bodo enako spoštovani; vsi naj se med seboj ljubijo kot bratje. Zaveržena je tedaj prislovica, da pravijo Lahi: „meni vse, tebi nič.“ Pošten, umen Lah bo tudi nam naše pravice priznaval, ki so iz Beča privihrale; prišel je tudi on k pameti, spregledal je, kar smo zgubili. Res nam je, kakor naš verli domorodec pravi, „inostranec naše krajne in osebne imena, to našo najsvetejšo lastnino pokvaril, popačil in oskrunil“; ali si pa nismo tudi sami saj nekoliko tega krivi? Hudournika, ki po stermem skalovji v dolino dere, ga ne ustavi nobena jez, ki ni v dobrem temelju osnovana. Ravno taki hudourniki so nam bili Lahi; oni so tisti, ki so jézi in zidove poderli in nam naše polje podsuli. Al naša zanikernost, naša mlačnost je bila tudi zraven kriva, ker nobenega ni bilo, da bi jih ustavljal, da bi jih bil odbijal. „Lej, stvarnica vse ti ponudi; le jemat od nje ne zamudi“ — tako je pel naš slavni rojak. Če bi se bili teh besed deržali, nikoli bi nam ne bili prihajali laški dopisi iz uradnij, nikoli bi ne bile povsod naše pravice tako poteptane. Al pustimo to, kar se je, žalibog! zgodilo, in skušajmo zdaj iskreno popravljati, kar nam je inostranec pokvaril. Naši domorodci in poslanci so nam pokazali pot; za njimi stopajmo! Ni jih bilo sram pred prenapetneži, pred sovražniki jezika našega v maternem jeziku govoriti; pokazali so, kaj da so. Njim naj bo čast in hvala! Njim zaupamo, da nam bo boljša prihodnost cvetela. — Al kam sem zašel? naj se spet vernem v dvorano k volitvi mestnega župana. Komaj je gosp. conte Mels svoj govor končal, so že zagermeli radostni klici po dvorani. Potem so volili. Z 21 glasi je bil izvoljen gosp. Dragotin Favetti, mož prebrisane glave in nekdanji odgovorni vrednik goriških novin. Tudi on je krasno govoril in prijazno se je zahvalil mestu za čast, ki mu jo je skazalo. In komaj je govor končal, so sopet doneli glasi živahni; vidilo se je na vsakem obrazu, da so ž njim zadovoljni. Matevže.

Iz Kostanjevice 5. maja. ** Naj sežem v svojem dopisu enmalo nazaj. 5. p. m. je bila pri nas volitev župana srenjskega zastopništva. Tudi tukaj ni manjkalo ne tajnega ne javnega kovarstva in agitacij, ter glasilo se je celó, da je en volivec srenjčane nagovarjal: „Volite vsacega, le škrica ne.“ To bi ravno nič prečudnega ne bilo, ampak smešno je le to, da je škric škrica spodrinil. Izvoljeni so bili za župana gosp. Franc Globočnik, za sveto-

vavce pa gg. Franc Kalin, Alojz Gač, Franc Bučar, za odbornike pa gg. Martin Keržičnik, Janez Stravs, Miklavž Sever, Janez Lesjak, Anton Sekula, Anton Kalin, Franc Žarna, Adalbert Kandolini, Franc Marešič, Anton Šinkovec, Martin Kolarič, Jožef Pichler, Janez Gač in Janez Bučar. Udeležba volitev je bila čudo mala; snidlo se jih je namreč od 380 volivcov le 86, in to je uzrok, da je marsikak v odborništvo prišel, ki pri večjem udeleženji srenjčanov ne bi bil izbran bil. V križevski občini so celó tako mlačni in nečimerni bili, da so mogle volitve trikrat razpisane biti, preden so volili. Žalostno znamenje nedostojnega občinskega duha! Nadjamo se, da bode vprihodnjič bolje. Zlasti tega dočakujemo v kostanjeviški županii, ker je naš župan gosp. Globočnik pošten, omikan, za blagostanje srenje unet mož, ki se ne obotavlja, se s srenjskimi postavami soznaniti, ter jih izverševati. — Prošnja zavoljo upeljave domačega jezika v učilnice in kancelije, za ktero je naš rodoljub gosp. Matevž Markič marljivo podpisov nabiral, je bila sploh prijazno sprejeta, in reči se more, da vsi prebivavci našega okraja, zunaj treh nemškutarjev, komaj čakajo, da bi prošnja tudi resnica postala. Kadar bomo teh neprecenljivih pravic resnično deležni, takrat bode našemu cesarju preserčna hvala v vseh okrajinah naše dežele nadušno donela. Prepričan sem, da se bo potem zaupanje ljudstva do uradnikov, ki imajo z ljudstvom opraviti, sopet povernilo, in naš narod bo pred kakor na vsakem drugem potu višjo stopnjo omike in blagostanja dosegel. — Slana je pri nas že dvakrat razsajala in nam črešnje, breskve in hruške vzela. Tudi terta je veliko škodo terpela. Sinoč je padlo snega tri pavce na debelo, ki je drevesom, posebno jagnjetom, mnogo vej odkrehnil.

Iz ipavske doline 10. maja. — A. S. — Včeraj popoldne je v Ajdovski predilnici gorelo; zgorelo je 3 do 400 centov pavole, čeravno so njeni fabriški delavci hitro na pomoč prileteli, in se prav verlo obnašali. Škoda se ceni na več tisuč goldinarjev. Vzrok te nesreče se še nič prav ne vé. — Kakor v več drugih krajih, tako je tudi v naši dolini pretekli mesec huda slana nam veliko škodo naredila; zunaj črešenj, ki so že malo pred odcvetele in jim zatega voljo ni veliko škodovala, druzega sadja ne bo skoraj nič; posebno je murve tako posmodila, da se ne vidi druzega kakor golo drevje. Ravno letos so se ljudje prav lepo pripravljali, veliko svilnih gosenic ravnati, in zdaj jim je po tej uimi vès njih up ob tla. Večkrat so „Novice“ že po skušnjah v Tirolih in drugih deželah pisale, da ob časih slane bi koristno bilo, velik dim na polji narediti, in to napravo z zvonenjem na znanje dati; jez mislim, da kaj takega bi ne bilo nemogoče in z nobenimi velikimi stroški sklenjeno, ljudem bi se pa na to vižo marsikteri košček kruha prihranil. Kaj, ko bi župani to reč v prevdarek vzeli?

Iz Ljubljane 12. maja. Telegramu iz Dunaja, ki nam je uno sredo prinesel veselo novico o peticii slovenski, imamo danes dodati še to-le: 7. dan t. m. so izročili gosp. ministru Schmerling-u peticijo naši gosp. poslanci: dr. Toman, Dežman, Derbič, Brolich in pa gosp. Černe, poslanec goriški. Gosp. dr Toman je bil govornik deputacije, ki jo je gosp. minister prav prijazno sprejel ter ji obljubil, da se bo ta reč v smislu ravnopravnosti narodov in prestolnega ogovora rešila, ter je pristavil, da zastran prestave postav se že skerbí; tudi zastran slovenskega urednega časnika ni odrekel. Gosp. dr. Toman je prav krepko govoril in gospodu ministru okrepčanje slovenskega naroda prav živo na serce položil, ker le tako bo mogoče zmiraj dalje segajoči talijanščini terdno brambo nasproti postaviti. — Veseli smo gosp. ministrove obljube; al da se obljuba tudi kmali začenja izpolnovati, lepo prosimo naše rodoljubne poslance, ki so našo peticijo g. deržavnemu ministru izročili, da naj skerbno na to pazijo, da se obljuba, po njem storjena, čim berže uresniči; živo jim na serce polagamo, da naj ga skoro, če tudi večkrat, bodi v novi audiencii, bodi z interpelacijo v deržavnem sovetu opomnijo, da se izpolni, kar je obljubljeno, ter, ako bi bilo v ta namen že kaj odločeno, da naj jim gosp. minister to blagovoli obznaniti, da se narod za te naredbe pripravi, pa tudi, da se more kontrolirati, jeli se ministrove zapovedi po dotičnih vladinih organih vestno izveršujejo. Posebno nam stojí do tega, da se za upeljavo našega jezika v šole in pisarnice potrebne priprave že precej zdaj storijo. Mi se nadjamo in jako bi nam bilo žal, ako bi se naše šole ne ustrojile po načelu ravnopravnosti gledé jezika že z začetkom prihodnjega šolskega leta. Da pa to dosežemo, treba je, da že zdaj za to poskerbimo. Treba nam je slovenskih učnih knjig, treba nam je za slovenščino sposobnih učiteljev. Zato je treba zapovedi, da se precej in brez vsakega odloga naprej priredi, kar v ta namen potrebujemo, da se, kadar pride čas začetja, ne bodo mlačnjaki in naši protivniki na pomanjkanje potrebnih priprav izgovarjali. In ravno šolske naše zadeve so tako važne iz ozira na našo narodnost, da si prideržujemo o njih še drugi pot obširnije govoriti. — Kar se tiče vpeljanja slovenščine v naše pisarnice (kancelije), treba je, da se izdá precej vsem urednikom slovenskih krajev zapoved, da se narodni jezik, ako bi ga še ne znali, naučijo, in dalje, da se z obzirom na predstoječo novo uredbo političnih in sodnih oblasti po ministerstvu izreče za neogiben pogoj, da vsaki, ki hoče na Slovenskem službo imeti, mora znati popolnoma slovenski jezik govoriti in pisati. Vidili smo nedavno, da so se na Ogerskem in Hervaškem, ko je prišla zapoved in sila, tako domači kakor tuji uredniki narodnega jezika tako čversto poprijeli, da so mogli v nekolikih mescih na vseobčo zadovoljnost službo v tem jeziku opravljati. Kar je bilo doli mogoče, bode in mora tudi pri nas mogoče biti, ker dobro vemo, da Ogri in Hervatje v zakonodavstvu nimajo mnogo večega slovstva kakor mi; namreč prestave obstoječih zakonov in naredeb, saj imamo tudi mi. Ako se pa kteri od uradnikov našega jezika celó noče ali ne more učiti, naj se ogne, kakor so se tudi naši ljudje v napomenjenih dveh deželah ogniti morali; saj se zahtevati ne more, da bi se zavolj dveh ali treh terdokornežev celi narod slovenski svojih pravic odpovedal, ali se deržavna vlada svojim načelom, pred svetom slovesno oglašenim, izneverila. Da bi se pa naši uredniki temlože za službovanje v našem jeziku pripravljati in vaditi mogli, naj se po ministerstvu oglasi, da je tudi zdaj, dokler še sedanji organizem političnih in sodnih oblasti obstojí, vsakemu ne le dopuščeno, ampak priporočeno, da naj za slovenske ljudí slovenske zapisnike piše, ter na slovenske prošnje in vloge slovenske odpise daje. Tako, samo tako bode mogoče, da se blage namere Njih veličanstva gledé ravnopravnosti vseh narodov avstrijanskih uresničijo, in pravične želje vedno zvestih Slovencov enkrat djansko izpolnijo.

Iz Ljubljane. (Po dopisu). Ker so dopisuni iz Ljubljane svoje gerdo rokodelstvo poslednji čas začeli z osebnimi napadi v nekterih časnikih, izbravši si sedaj tega, zdaj unega naših ljudí z imenom, da so ga černili pred svetom, je naravno, da tako očitno napadeni skušajo zvediti tiste pisarje in jih potem tudi očitno imenujejo deržeč se pravíla „Gleiches Recht für Alle“. Tako je storil tudi gosp. Ambrož, ki je bil nedavnej v „Agramerci“ in po nji v „Ost-Deutsche Post“ hudobno natolcevan zavolj nekega početja, za ktero, kakor je v „Laib. Ztg.“ veljavno spričal, je bil celó od višje oblasti pohvaljen. Dobil je g. Ambrož te dní iz Zagreba spričevavno pismo, da oni korespondent v „Agramerico“ je neki gosp. Martelanc v Ljubljani; kdo pa je tisti „dobri prijatel“ bil, ki je „Agramerico“ iz Ljubljane sporočil „Ost-Deutsche Pošti“, ne skrivajo dosti „die Geheimnisse von Laibach“.

Iz Ljubljane. Hipoma smo prestopili v toplo pomladansko vreme. Sadno drevje cvetè sèm ter tjè tako lepo,

da se imamo vendar nadjati sadja, o kterem smo že obupali. — Sejm ljubljanski je bil še le zadnji dan prav dober; živina je bila draga.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz deržavnega zbora.

Na Dunaji 11. maja. V ustavnih deržavah je navada, da na prestolni ogovor, s kterim vladarji začenjajo deržavni zbor, dajo poslanci odgovor, ki se „adresa“ imenuje. Tako ste storile tudi naša zbornica gospôska in pa zbornica poslancov.

Zbornica gospôska je v skrivnih sejah se posvetovala o tej adresi, ktere osnova je bila v izvoljenem posebnem odboru gosp. grofu Antonu Auerspergu izročena. Adresa, večidel opis prestolnega ogovora, je bila 10. dan t. m. v posebni audencii, pri kteri so bili vsi udje gospôske zbornice pričujoči, Njih Veličanstvu izročena, ki so pismo z očitnim veseljem sprejeli, rekši, „da v domoljubnih besedah adrese berejo razodetje tistih žlahnih misel, v kterih se živa zavest starodavne udanosti do Mene in Moje hiše z svobodoljubnim sprejetjem novih dolžnost prav zvesto združuje“. Odgovor cesarjev je bil s trikrat ponovljenim slava-klicom sprejet. — 11. dan t. m. je bila spet očitna seja gospôske zbornice, v kteri je gosp. minister Schmerling zbornikom napovedal tiste naloge, ki jih bo dala vlada deržavnemu zboru v pretres in sklep. Ker pa te naloge morajo popred v doljni zbornici, to je, zbornici poslancov rešene biti, da potem še le pridejo v pretres in sklep gornji zbornici, je minister odložil seje zbornice gospôske do konca tega mesca, ker zavoljo binkoštnih praznikov menda tudi zbornica poslancov ne bo nobenih sej imela.

V zbornici poslancov 11. dan t. m. je v očitni seji prišla osnova adrese v pretres, ktero je gosp. dr. Giskra izdelal v izvoljenem odboru. Ker že iz odbora, v kterem se je izdelala osnova adrese in v kterem je zoper vse krepke ogovore dr. Rieger-ove zmagal dr. Giskra, znani vodja nemških centralistov, se je slišalo, da je adresa v tem duhu narejena, ni bilo čuda, da se je pričakovalo hudo bojevanje med strankama „nemških centralistov“ in „avstrijanskih autonomistov“. In res je tako bilo — skozi 7 ur je terpela huda vojska; vsi popravki adrese, ki so jih, nanašaje se na cesarski diplom od 20. oktobra in prestolni ogovor, nasvetovali dr. Rieger (iz Českega), grof Clam-Martinic (iz Českega), Schneider (iz Šlezije), dr. Klaudi (iz Českega), dr. Fišer (iz Tiroljskega), dr. Pražak (iz Marskega), škof Jirsik (iz Českega), dr. Brauner (iz Českega), dr. Toman (iz Kranjskega), dr. Tomek (iz Českega), so bili od konca do kraja vsi zaverjeni. Adresa Giskrova, podpirana od Čabušnika, Dreher-a, Kuranda, dr. Mühlfeld-a, grofa Hartig-a, dr. Brinc-a, dr. Demela, dr. Stama itd., je bila od konca do kraja nespremenjena sprejeta s glasovi od 127 poslancov; 48 pa se jih je zderžalo glasovanja, med kterimi so bili Čehi, Poljci, nekoliko Tiroljcov in krajnski poslanec dr. Toman. Tako je zmagala stranka nemška. Čeravno se ne more reči, da s tem dnevom je že vse končano in vse zgubljeno, kar vsak pravi Avstrijanec želí o obnašanju deržavnega zbora, je vendar vtisek tega zbora zeló omamljiv, ker spodkupuje nado toliko potrebnega prijaznega porazumljenja pod avstrijanskim orlom zedinjenih narodov, kar časniki „Ost und West“, „Vaterland“, „Wanderer“, „Fortschritt“ in drugi odkritoserčno pravijo nasproti „Presse“, „Ostdeutsche Post“ in drugim le čisto nemškega duha navdanim časnikom. Bog daj, da bi se ne spolnile dr. Rieger-ove besede, ki jih je na koncu svojega za Avstrijo in vse narode avstrijanske nadušenega govora izustil rekši: „Bojim se, da ta zbor ne bi spolnil svojega važnega poklica.“ Al, kakor smo že gori rekli, vendar še ne obupamo popolnoma, da, kadar pridejo posamne zadeve ustavnega prerojstva Avstrije v pretres, bi se ne sprijaznili svobodoljubni poslanci vseh narodov o potrebni autonomii dežel in o odpravi tisti Avstrii pogubne birokratične centralizacije, ki je dozdaj zvonec nosila; zakaj nikakor ne moremo misliti, da bi po skušnjah večletnega Bachovega gospodarstva le kteri vestni poslanec mogel zagovarjati tako nesrečno centralizacijo, če tudi skrito pod ustavnimi oblikami.

H koncu je zbor po veliki večini glasov sklenil, da vsi poslanci bojo skupaj izročili adreso Njih Veličanstvu.

Pred začetkom današnje seje je gosp. minister Schmerling zbornici poslancov naznanil tiste reči, ki spadajo deloma v opravilstvo celega deržavnega zbora, deloma pa v opravništvo ožjega zbora, in jih imajo po ukazu cesarjevem v sedanjem zboru v posvèt in sklep vzeti. Toliko jih je in tako važnih, da bo zbor dolgo časa imel ž njimi opraviti; so namrec le-ti: 1) Predlog ministerstva zavolj tistih dnarnih zadev in zlasti zastran tistih 30 milijonov gold., ki jih je vlada brez dovoljenja deržavnega zbora na pósodo vzela, 2) račun deržavnega gospodarstva v letu 1860, 3) račun stroškov in dohodkov za leto 1861, 4) prevdarek za leto 1862 in kako dnar dobiti za to, kar bojo v prihodnjem letu deržavni stroški presegli dohodke, 5) osnova postave za prihodnji davek žganih vin po meri in stopinjah žganjic, 6) osnova postave za odpravo (prevozne) colnine, 7) kako razmere med deržavo in národno banko uravnati, 8) osnova postave za mednarodne razmere nekatoličanov in katoličanov, določba pravíc po veri mešanih zakonov, izreje otrók rojenih v takih zakonih, in prestopa iz ene vere v drugo, 9) osnova uredbe prihodnjih političnih uradnij, 10) osnova prihodnjih sodniških uradnij, 11) osnova načerta županijskih (občinskih ali srenjskih) postav, po kteri naj bi potem vsaka dežela v svojem deželnem zboru izdelala to postavo, 12) osnova tiskarne postave, 13) osnova postave zastran ravnanja o poravnavah, 14) postava zavolj odprave patenta o odertii in obrestih (činžih), 15) pretres nemškega kupčijskega zakonika, ki ga je norimberški kongres že določil. Ob enem pa — je rekel minister — izročim zbornici postavo zavoljo neodgovornosti in nedotakljivosti poslancov deržavnega in deželnega zbora s prošnjo, naj to reč kmali v pretres vzame. — Zatem je tudi minister Lasser izročil zbornici vladni predlog o odpravi fevdne vezí.

— (Ponovljeno naznanilo.) V karlovškem, v „Novicah“ že mnogokrat pohvaljenem časniku „Obće poslovne novine“ naznanja častiti njih vrednik gosp. Abel Lukšić, da 4 slike (podobe) iz zbirk litografičnih slik slavnih pisateljev „jugoslavenskih“ pridejo konec tega mesca na svetlo, namreč slika Ivana Mažuranića, Ivana Kukuljevića Sakcinskega, Ognjoslava Utješenovića Ostrožinskega, in dr. Frančiška Miklošića; vsaki mesec dalje bote izšle po dve sliki, tako, da oznanjeni celi pervi del z 18 slikami (ki velja 36 gld.) one zbirke bo gotov do konca tega leta. Taistim rodoljubom, ki želijo to zbirko si naročiti, pa je dosihmal še niso, podaljšuje gosp. izdatelj naročninbo do konca tega mesca.

Listnica vredništva. Gosp. J. L. v Ž: Prejeli; hvala! — Gosp. J. F. v G: Še, hvala Bogu! živijo in Vas mili pozdrav serčno odzdravljajo. — Nektere poslednje dni sprejete sostavke moremo še le drugo pot prinesti.

Današnjemu listu je priložena 8. in 9. pôla stenografičnih spisov iz deželnega zbora krajnskega.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**